

Palim se na Picassa, ali slikao sam i kućne ljubimce

ENERGIJA "Ja nisam slikao val kao val, nego val kao energiju. Jer nigdje ne slikam ni barku, ni stijenu, ni obalu", objašnjava Vatroslav Kuliš

Dok smo radili monografiju, malo sam se "pogubio"... Došao bih u atelje sav željan rada, ali znao sam da ne mogu ostati dugo, pa nisam ni počinjao raditi. Nisam imao pravu koncentraciju, odlazio sam stalno u tiskaru, ali čim prode gužva s knjigom, odmah ću navaliti...

Rekao nam je to slikar Vatroslav Kuliš, jedan od najpoznatijih hrvatskih apstraktnih slikara, kojemu je ovih dana, u nakladi Školske knjige, izišla velika, luksuzna monografija na 500 stranica, uz, kako napominje Kuliš, veliku benevolentnost vlasnika Ante Žužula. Popratni tekst na gotovo 150 kartica napisao je Igor Zidić; u tekstu se izmjenjuju stručni uvidi u Kuliševo djelo s biografskim i kulturološkim pasażima; Zidić se prisjeća političkog ozračja u vrijeme Kuliševa djetinjstva; spominje Kekec i Plavi vjesnik koji je kao dijete gutao, odaje počast izuzetnoj generaciji s kojom je Kuliš studirao – bili su to Breda Boban, Željko Kipke, Željko Lapuh, Antun Marčić, Marijan Molnar, Igor Rončević. Spominje njegove profesore, Ferdinanda Kulmera, Šimu Perića; opisuje zajednička druženja na kojima se više raz-

ZAKLETI MODERNIST
Jedan od najpoznatijih hrvatskih apstraktnih slikara, kojemu je ovih dana izišla velika, luksuzna monografija na 500 stranica, u Globusu otkriva svoju životnu priču i priznaje zašto je, iako zakleti modernist, katkad prijateljima slikao njihove psiće te radio portrete Stipe Mesića i Nadana Vidoševića

PIŠE MIRJANA DUGANDŽIJA
ILUSTRACIJA TOMISLAV ZLATIOĆ

govaralo o politici (posljedice 1971.) nego o umjetnosti; spominje trenutak u kojemu su i Kuliš, kao i mnogi drugi umjetnici, u uniformi Zbora narodne garde, pridonosili obrani zemlje. Analizira njegov kolorizam, hedonizam, radnu orgiju, retoriku mora i vode, zatim fizičko i metafizičko u njegovu krajolik...

"Prva ideja za knjigu nastala je još 1991. kad mi je Igor napisao izvrstan predgovor za jednu izložbu u Gradecu. Otišli smo u BP i razgovorali cijelu noć. Bila je čudna atmosfera, pripremao se rat... Knjizi sam se veselio ja, veselili su se moji prijatelji, a i neprijatelji: 'On ti to ne bu nikad napisal'... govorili su", prisjeća se Kuliš prvih dogovora za knjigu.

Dugogodišnji prijatelji. S Igorom Zidićem Kuliš se poznaje više od 30 godina. Upoznao ih je Veselko Tenžera. Kuliš je bio još student, čudio se da se oni uopće hoće s njim družiti. Tad je počeo vjerovati da nešto vrijedi. "S Tenžerom sam se upoznao u Klubu književnika, kamo smo tad svi zalazili. Imao sam sa sobom mapu s portretima, a Veselku su se oni jako svidjeli: zastupao je teoriju 'zlatne ruke', cijenio je zanat, što nije bilo loše, jer se danas pokazuje da mnogi misle da bez zanata mogu biti umjetnici. U suvremenoj umjetnosti ima samo 20 posto ljudi koji nešto vrijede. Uvijek sam, »

» Isplativa umjetnost. Veselku Tenžer brinuo se za svoju egzistenciju, htio je

» recimo, visoko cijenio duhovitost Gorana Trbuljaka, inventivnost Bučana, Petercola... Ali većina ostalih kao da prvo smisli agresivan štos kojim će doći u medije. Ne bih ih nazvao ni glumcima, jer i gluma zahtijeva rad. Ta suvremena umjetnost kao da je za najljepije, ali najambicioznije...”, kaže Kuliš.

Tenžera je htio da Kuliš ostane figurativac. Brinuo se i za njegovu egzistenciju. Govorio je da ako tako dobro slika portrete, sigurno će moći dobro slikati i kućne ljubimce, a vlasnici će to dobro platiti...

“I stvarno sam od poznatog obrtnika, gospodina Cahuna, dobio naružbu da naslikam njegova psa. Dok sam slikao, u atelje je došao moj šogor, i uzviknuo: ‘Pa to je Primo! Pes od Cahuna...!’ Nedavno sam naslikao prijatelju, arhitektu Marijanu Hrčiću, psa koji mu je uginuo. Marijan je bio tužan, a ja sam ga htio utješiti... Žao mi je da mi Veselko nikad nije napisao nijednu kritiku, na žalost je prerano umro, prema

kukuruzišta, a u mojoj ulici svega tri-četiri kuće, po Dubravi su krali kokoši kao u knjizi ‘Uzbuna na Zelenom vrhu’ Ivana Kušana. Živio sam tristo metara od pruge, satima gledao vlakove i lovio kornjače u rupama od bombi koje su saveznici bacili. U blizini je bio Borongaj, do 60-ih je tamo bio aktivan vojni aerodrom, avioni su letjeli iznad moje kuće, mogao sam prepoznati facu pilota, kožnu kapu, naočale u školskom dvokrilcu... kao na filmu. Ali nisam to slikao, slikao sam samo pejzaže, Filakovčevu kuću, svoju kuću. Ubrzo nakon toga počela me pucati apstrakcija, znam da sam jednom nacrtao vlak, ali sam ga odmah premazao... slika je bila previše školska, organizirana, nisam dobio ono slikarsko što sam htio.”

Sa slikarom Vladimirom Filakovcem, prvim i važnim učiteljem, upoznao ga je prijatelj Pavao Muller. Kuliš je donio nekoliko slika, jedan portret koji mu se činio jako dobar, ali bjeloočnice je napravio bijele, pa mu je Filako-

Odrastao sam u Dubravi koja me jako odredila: to je istodobno bio život i na selu i u gradu – DUALIZAM ZAGREBA

sam ih puno čuo. Bio je kozer, pučki tribun, na nama je testirao koliko je zanimljiv tekst koji će sutradan objaviti u Vjesniku...”, prisjeća se Kuliš.

Stotinu želja. Doba studiranja bilo je vrijeme kad ga je “raspinjalo sto želja i razvlačilo sto društava”, kako piše Zidić. No, uskoro se oženio, dobio dvoje djece... Nakon Akademije se dosta družio sa slikarom Borisom Švaljekom. Kuliš bi povremeno htio svratiti pred Zvečku, mjesto na kojem su se okupljale amblematske figure tad aktualnog novog vala. Ali Švaljek je to prezirao, govorio je da je to “šminka”, bez autentičnosti. U to vrijeme ondje se muvao i likovni kritičar Milan Bešlić, koji je, kao i Kuliš, bio iz Dubrave.

Dubrava je mjesto Kuliševa odrastanja. “Jako me odredila. To je u isto vrijeme bio i život na selu i život u gradu. Tad su tu bila

vac odmah rekao – tako slikaju naivci! Naivcima je brdo u daljini uvijek zeleno, jer znaju da je tamo drveće, a zapravo je brdo u atmosferskoj perspektivi uvijek plavo. “Dolazio sam dva-tri puta tjedno, podučavao me besplatno, nešto sam mu malo pomagao u ateljeu, bio sam kao mali Michelangelo. Naravno, od njega sam morao kasnije skrivati da radim apstrakciju, on to ne bi podnio... Filakovac je u književnosti došao do Čehova, rekao je da poslije njega ne priznaje više nikoga. Uvijek je bio autoritativan. Kulmer, koji je bio Filakovčev učenik, pričao mi je kako je on studentima na Akademiji uvijek crvenom bojom ulazio u sliku i radio korekcije, a Kulmer, koji je bio malo mladi, i drukčijih nazora, uvijek je studentima radio korekcije sa strane”, priča Kuliš.

Ipak su na koncu u formiranju

Vodena sila

“Cijeli sam život slikao ono čime sam okružen, točno veli Zidić da ja polazim iz pejzaža, no mene zapravo zanima energija mora”

presudile knjige u kojima je gledao reprodukcije. “Filakovac nije utjecao na mene u radu, osim možda u kolorizmu koji je kod njega bio gotovo fauvistički, žestok, a inače je bio konzervativan slikar u najboljem smislu riječi. U to vrijeme sam jako malo toga mogao vidjeti u originalu. Išao sam u Modernu galeriju, ondje sam vidio Šohaja, Glihu... prvu izložbu Kulmera vidio sam 1969. u galeriji Forum, pa 1973. jednu od meni najljepših izložbi Ede Murtića. A tek kad sam vidio De Cooninga, Pollocka, njujoršku školu 50-ih godina, mada je to slikarstvo tad već bilo povijest, shvatio sam da je to moj put. Iznenadio sam se kad su zapadni kritičari rekli da je najvažniji slikar 20. stoljeća Duchamp. Za mene su to Matisse i Picasso, da pače, što sam stariji, to mi je draži Matisse...”, kaže Kuliš.

U vrijeme kad se zaljubljavao u apstrakciju, shvatio je i kako ju je jako teško slikati. “Tako je snažna ‘gravitacija’ da odmah počnete sličiti na nekoga, užasno je teško izboriti neki mali procjep da biste napravili neku svoju vertikalu... Slikarstvo je danas zapostavljeno jer je jako teško napraviti neki pomak, svoj stil, uvijek na nekoga sličite, zato mnogi studenti pobjegnu nakon slikarstva u ovu konfuznu suvremenu umjetnost...”

Na regati. Vatroslava Kuliša naš je fotograf Tom Dubravec snimio na moru, ispred Trogira, jer prošli je tjedan ovaj slikar moćnih valova proveo na regati. Njegov prijatelj, Zvonko Bohm, direktor poduzeća Unikomerc, pozvao ga je na regatu koja se održava jednom godišnje. Na 14 brodova bili su poslovni partneri, a na jednom od njih su gosti bili kipar Petar Ba-

eri donio sam crteže još kao student: da ostanem figurativac i slikam portrete

Snimka TOM DUBRAVEĆ

kaže Kuliš.

Iako je prije svega poznat kao apstraktni slikar, Vatroslav Kuliš načinio je nekoliko portreta hrvatskih političara: već dobro poznati portret Stipe Mesića, zatim portret Nadana Vidoševića, koji mu je naručila Gospodarska komora, a sad radi na portretu Luke Bebića za Sabor. S barba Lukom se i privatno poznaje, preko prijatelja Ratka Krstičevića, tajnika MH iz Metkovića. Zajedno su jeli trupice od žaba i jegulja, plovili Neretvom... Kuliš onamo odlazi svake godine, tamo je slikao svoja velika platna nazvana "Kuti", po tamošnjem jezeru. "U početku se ciklus zvao Neretva. Ja sam se u tom trenutku sjetio Pricinog 'Tarskog ciklusa'. Kad sam za njega čuo, mislio sam da je to nešto u vezi s rijekom Tarom, ali onda su mi rekli da je to Tar, mjesto u Istri. Pomislio sam – zašto ne bih učinio da svi doznaju što su Kuti?"

Stara škola. Dugo godina Kuliš je imao atelje u bivšoj školi u Blatu, selu kraj Zagreba. Tamo je

manji, ali s centralnim grijanjem, novouređen, i što se toga tiče, sve je puno komotnije..."

Atelje je na Črnomercu. "Skoro simbolično, točno preko puta kasarne, gdje je, koliko znam, ustrijeljen Ivo Kozarčanin. Nije se zaustavio na povik vojnika da stane, pa ga je ustrijelio... A ja sam kao mlad, kad sam slikao te mračne figurativne slike, gu-tao njegove romane 'Tuda žena' i 'Sam čovjek'. Furao sam se na Račića, normalno, svaki klasični slikar odboluje te ospice zvane Račić i Kraljević. Na Akademiji sam čitao Camusa, uzeo bih deku i bocu pića, i po cijeli ljetni dan le-žao ispod Vidikovca u Maksimiru i pročitao cijelog Camusa. To mi je bilo divno razdoblje, čitao sam i Faulknera, Becketta. Bio sam ovisnik o kazalištu, 15 puta sam kao Raskolnikov gledao Stevu Krnjaića, kojeg sam obožavao. Dvije godine sam proveo s Histri-onima na turneji. Kad sam išao u Beograd na Sajam knjiga, bio sam fasciniran Mikijem Manoj-lovićem kao Kaligulom, pa me je

Čim počnete slikati apstraktno, odmah sličite na nekoga: teško je izboriti vlastiti procjep

— ORIGINAL

rišić i Kuliš. Ipak, kako kaže, tu je za njega previše posla, on je sam više za uživanje... "Barišić se tu odlično snalazi, jako je vrijedan, najveći dio posla on je napravio. Ja sam zatezao jedro, ali samo 'za nas', ne i kad smo se natjecali...", priznaje Kuliš.

Vodom je Kuliš fasciniran cijeli život. Kad je bio dijete i odlazio s roditeljima u Makarsku, satima je stajao na plaži i promatrao kako tuče jugo... Danas to gleda u Dubrovniku. "To je kao kad imate kamin, pa gledate u vatru. To su ti pradavni porivi u nama. Mada su uzbudljive i mirne površine jezera, i odrazi u njima. To su valjda još ta maksimirska jezera u meni, subotom i nedjeljom smo onamo odlazili na kupanje u četvrtom jezeru. Kad sam prvi put vidio impresioniste, Cezannea, ili Moneta, onda sam rekao – pa to je moja Dubrava, šoderica na

kojoj smo se kupali, mogu i ja to slikati, ne moram ići u Francusku. Cijeli sam život slikao ono čime sam okružen, točno veli Zidić, da ja polazim iz pejzaža, premda se to na prvi pogled ne vidi, i mene pejzaž nije ni zanimao, mene je zanimala energija mora. Ja nisam slikao val kao val, nego val kao energiju. Jer ja nigdje ne slikam ni barku, ni stijenu, ni obalu. Zidić moje valove odlično vidi kao one koji su 'goli i sami', uspoređuje ih s 'velikim aktovima', sudare tih vodenih masa vidi kao kopolacijske grčeve, a pjenu kao krv i sjeme Uranovo koje je iskapalo u more nakon što mu je Kron srpom odstranio muškost... Zidić je i meni otkrio ponešto što nisam znao, ali znao sam da nisam radio razglednicu. Tako sam došao i do onog poteza preko slike kistom... time negiram razglednicu, a ostaje samo energija vala, poteza i boje",

slikao i Kornate i valove. No, nakon dugo vremena mještani su se, potaknuti političarima, dosjetili da bi opet svoju staru školu za sebe.

"Ja mislim da će ondje niknuti zgradurina od deset katova, a od škole neće biti ništa", skeptičan je Kuliš.

Školu su za atelje, on i kipar Peruško Bogdanić, dobili uz pomoć tadašnjeg zagrebačkog "ministra" kulture Mladena Čuture. "Uredili smo je, pofarbali, sredili krov... U tom starom ateljeu morao sam zimi cijepati drva, kako je to ogromna prostorija, trebalo bi četiri sata da se zagrije... zato sam valjda slikao tako velike slike! Imali smo i ogromno dvorište, gdje smo znali imati one velike impresionističke tulume, znalo nas je biti po 30-40, s djecom, igrali bismo nogomet, i jako mi to fali... Sad sam dobio atelje doduše upola

s njim kasnije upoznao Miljenko Brlečić..."

Već nekoliko mjeseci Kuliš je u novom ateljeu. Hoće li se ondje snaći? pita se Zidić u monografiji.

"Hvala Bogu, stalno osjećam potrebu za radom!" razuvjerava odmah Kuliš. Radi i kad mu se ne radi. Discipliniran je, tvrdi, kao onaj Murakamijev lik iz knjige, pa smatra da slikar mora odlaziti u atelje kao što se čisti snijeg, odnosi smeće...

"Neki su se moji kolege umorili, odustali, tek tu i tamo nešto naslikaju, ali ja ne, nadam se još nekom svijetu koji će procvijetati, napraviti ću sigurno još nekoliko izložbi ciklusa Herbarium pictorium, koji sam započeo 2006. Na zadnjoj izložbi pokazao sam i nekoliko kolaža, ali to je još nedorečeno. No, neću prerano odustati, sad se bacam na to..."